STRATEGII NARATIVE ALE SUCCESULUI ÎN PROZA LUI IREN ROZDOBUDKO

Maria HOŞCIUC

Украинская проза конца XX-го – начала XXI-го века является частью очень разнообразной картины с точки зрения стилистических тенденций, развития художественных систем, которые сформировались как в постмодернизме, так и отднльно от этого течения. Художественная проза современной украинской писательницы Ирен Роздобудько представляется как плод «новой волны», которое независимо идеологически и отличается творческой свободой автора. Целью нашей статьи является определение повествовательных стратегий автора, которые являються его ключом к успеху, при помощи понятия доступности.

Ключевые слова*:* женская проза, доступность, лонгселер.

Proza ucraineană de la sfârşitul secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea face parte dintr-un tablou destul de divers al tendinţelor stilistice, al dezvoltării sistemelor artistice individuale care s-au format atât în cadrul postmodernismului, cât şi independent faţă de acest curent artistic. Creaţia unor scriitori, precum Oksana Zabujko, Iuri Andruhovîci, Serhii Jadan, Iurii Vînnîciuk şi mulţi alţii se bazează pe diferite tradiţii culturale, aparţin unor tendinţe stilistice variate şi, desigur, sunt marcate de influenţa postmodernismului. Proza artistică a scriitoarei ucrainene contemporane Iren Rozdobudko reprezintă creaţia „noului val", este independentă din punct de vedere ideologic şi se remarcă prin libertate creatoare a autoarei. Astăzi, textele ei sunt actuale, căci reflectă stilul epocii contemporane, îndeamnă la regândirea canoanelor şi a regulilor de viaţă stabilite, sunt orientate spre păstrarea tradiţiei spirituale prin introspecţie şi contemplaţie. Scopul comunicării noastre este de a identifica cu ajutorul conceptului de accesibilitate strategiile narative ale scriitoarei care reprezintă cheia succesului ei în rândul cititorilor.

Iren Rozdobudko este reprezentanta literaturii fashion din Ucraina, care între anii 2005-2011 a reuşit să pună bazele unui „brand literar propriu"[1], foarte bine consolidat pe piaţa cărţii. De la bun început, odată cu apariţia primului roman poliţist *Merţi* (Cadavrele, 2001), proza scriitoarei devine populară pentru un

[1] Iaroslav Holoborodko, *Ukrajinska fashion-literatura. Teksty i cinnosti Iren Rozdobudko*// „Visnyk NAN Ukrajiny", 2010, nr. 1, pp. 44-50.

BDD-A27203 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:10 UTC)

auditoriu foarte larg, diferit ca vârstă, datorită manierei de scris uşoare şi abordării temelor actuale, de viaţă şi de interes pentru fiecare cititor. Rozdobudko face parte din rândul acelor scriitori populari care au deja un cititor permanent. Acest lucru este demonstrat de un sondaj făcut în anul 2011 de revista „Fokus", care spune că din douăzeci şi cinci cei mai de succes scriitori ucraineni, Iren Rozdobudko se află pe locul al şaptelea. Numărul de exemplare, vândute anual de această autoare, este de 15.000[1]. Această cifră vorbeşte, desigur, despre popularitatea creaţiei lui Rozdobudko, iar termenul „popularitate" se identifică cu conceptul de „cerere". Punctul de plecare în analiza noastră va fi percepţia cititorului şi conceptul de lizibilitate a textelor scriitoarei, ca principalul criteriu în evaluarea „noii" literaturi.

În sens larg, accesibilitatea (engl. *readability*) reprezintă o caracteristică a textului din punct de vedere al percepţiei lui generale de către om (perspectiva stilistică şi poligrafică). În sens restrâns, lizibilitatea este un semn al valorii artistice a unei opere literare, capacitatea autorului de a-i trezi cititorului interesul, de a-i influenţa modelarea valorilor şi gusturilor estetice. După cum afirmă criticul Sofia Filonenko, conceptul lizibilităţii se aplică la întregul domeniu al literaturii, atât al celei de masă, cât şi celei elitare. Cu toate acestea, termenul este cel mai adesea folosit pentru caracterizarea domeniului „beletristicii populare, care vizează un succes rapid şi o faimă mare"[2]. În mod particular, Ivan Andrusiak defineşte lizibilitatea ca fiind o caracteristică a „celeilalte proze" sau a „prozei psihologice existenţiale", iar printre obiectivele principale ale acesteia se numără: să răspundă la problemele actuale şi la provocările timpului nostru şi să-l îndemne pe cititor la reflecţii serioase[3].

Despre accesibilitatea literaturii ucrainene vorbesc şi scriitorii Roman Kuharuk şi Anatoli Dimarov în articolul *Despre accesibilitatea literaturii şi nu numai*. Kuharuk împarte proza în „reflexivă" şi „dinamică", iar conceptul accesibilităţii îl raportează, în primul rând, la capacitatea autorului de a construi un dialog „viu". Pentru Dimarov, cel mai important într-un text este factorul emoţional, adică capacitatea autorului de a „trece textul prin inimă" dar şi modelarea abilă a intrigii la începutul romanului. Dimarov subliniază că „fiecare text cu adevărat lizibil are

[1] *25 samyh uspešnyh ukrainskih pisatelej. Rejting „Fokusa"*, http://focus.ua/culture/216871/ (accesat la data 22.09.2015).
[2] Sofia Filonenko, *Masova literatura v Ukrajini: dyskurs/ hender/ žanr: monohrafija*, Doneţk, Landon – XXI, 2011, p.72.
[3] Ivan Andrusiak, „*Inša proza" počynajet'sja z „Žertvoprynesennja*", http://inlit.org.ua/node/83 (accesat la data 22.09.2015).

BDD-A27203 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:10 UTC)

ascuns un cârlig cu momeală. Iar această momeală este înghiţită instantaneu de cititor”[1].

Pentru ca textele Irenei Rozdobudko să nu-şi piardă niciodată popularitatea şi caracterul lizibil, un rol esenţial îl joacă următoarele elemente:

1. Alegerea temei, care se află mereu în câmpul de interes al cititorilor şi care face parte din aşa-numita „categorie fără vârstă”. Proza scriitoarei se caracterizează prin abordarea unui spectru larg de teme general umane: dragoste şi trădare (*Hudzek/ Nasture*), iubire şi ură (*Eskort u smert'/* Escortă la moarte, *Zivjali kvity vykydajut'/* Florile ofilite se aruncă), alegerea de viaţă şi cea morală (*Šosti dveri/* Uşa a şasea, *Amulet Paskalja/* Amuleta lui Pascal), iubire pentru Patrie (*Rankovyj prybyral'nyk/* Omul de serviciu de dimineaţă, *Ja znaju, ščo ty znaieš, ščo ja znaju/* Eu ştiu că tu ştii că eu ştiu), valoarea şi efemeritatea umană (*Perejty temrjavu/* Să treci de întuneric, *Dvanacjat', abo Vyhovannja žinky v umovah, ne prydatnyh do žyttja/* Douăsprezece, sau educarea femeii în condiţii de viaţă imposibile), trezirea întârziată a sufletului (*Dvi hvylyny pravdy/* Două clipe de adevăr), relaţia reciprocă dintre trecut şi viitor (*Jakby/* Dacă) etc.

2. Diversitatea de gen a textelor scriitoarei, adresate unui public eclectic. Proza acesteia nu poate fi încadrată într-un gen literar sau altul, deoarece ea cuprinde: roman poliţist, thriller psihologic, roman-viziune, melodramă şi altele. Criticul ucrainean Iaroslav Holoborodko numeşte textele lui Iren Rozdobudko ca fiind *trendy*, pentru că acestea sunt orientate către „aproape toate valorile şi toate gusturile”[2]. Criticul observă, de asemenea, şi importanţa fanteziei şi inventivităţii autoarei, care reprezintă conceptele de bază ale creaţiei acesteia. Apelând de regulă la genurile literaturii de masă, scriitoarea încearcă să insereze în proza ei un conţinut destul de serios şi actual.

3. Caracteristica emoţională: sentimentele şi emoţiile provocate de textele scriitoarei au ca scop reţinerea atenţiei, stimularea intersului cititorului pentru desfăşurarea acţiunii etc. Pe Iren Ronzdobudko o interesează nu numai acţiunea romanului, ci şi protagoniştii lui „Psihologismul accentuat al eroilor”[3], prezentarea stării lor emoţionale şi psihologice, a gândurilor sau trăirilor determină crearea

[1] *Pro čytabel'nist' literatury i ne til'ky. Rozmova Anatolia Dimarova z Romanom Kuharukom*// „Kurier Kryvbasu”, 2000, Nr. 125-126, pp. 3-9, p.4.
[2] Holoborodko, *op.cit.,* p.45.
[3] Nina Herasîmenko, *Osoblyvosti tvorčoji manery I. Rozdobudiko*// „Slovo i čas”, Nr. 11, pp.36-39, p.37.

BDD-A27203 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:10 UTC)

completă a imaginii unei lumi exterioare ca lumii intrapersonale. O asemenea construire a textului este motivată nu numai de logica genului, ci şi de gândirea romantică a autoarei. Analizând proza scriitoarei, criticul Iaroslav Holoborodko observă că aceasta este în totalitate pătrunsă de percepţia romantică a scriitoarei, căci aici „stilistica *emotio* domină fără nici o alternativă cultura *ratio*"[1]. O altă cercetătoare ucraineană, Nina Herasîmenko, numeşte proza lui Iren Rozdobudko „lectură psihologică" şi o scoate în afara oricăror limite de gen. În acest fel, psihologismul este o parte integrantă a idiostilului scriitoarei, datorită căruia aceasta însufleţeşte „eul" interior al cititorului, cultivă lumea valorilor lui morale.

4. Caracterul cinematorgrafic reprezintă una dintre caracteristicile dominante ale creaţiei lui Iren Rozdobudko. Potrivit Hannei Uliura, textelor scriitoarei le sunt inerente astfel de tehnici cinematografice, precum aspectul de scenariu, montajul şi aspectul vizual[2]. Romanele autoarei au o structură complexă, pe mai multe planuri, cu un număr mare de personaje a căror viaţă este prezentată pe mai multe planuri temporale şi spaţiale. Este greu să-i clasifici pe eroii scriitoarei în personaje principale şi secundare, deoarece fiecare dintre ele joacă un rol esenţial în text. Elementele care o ajută pe scriitoare să-şi construiască într-un mod original romanele poliţiste, melodramele sau cele de aventură sunt lucrurile concrete şi detaliile, imaginaţia dezvoltată, imaginile cadru, toate acestea contribuie la reproducerea schemei de acţiune a textului şi produc un efect de cinema. Datorită acestor caracteristici esenţiale a romanelor scriitoarei, acestea pot fi foarte uşor ecranizate[3]. Scriitoarea nu le oferă cititorilor o rezolvare unică şi simpă a coliziunilor sale psihologice, ci dimpotrivă, încearcă să evidenţieze şi să justifice în mod obiectiv poziţia fiecărei părţi a conflictului. Iar uneori îşi lasă romanul neterminat din punctul de vedere al compoziţiei, încurajându-l astfel pe cititor să inventeze un final propriu (aşa se întâmplă, de exemplu, în romanele *Hudzek, Dvi hvylyny pravdy, Amulet Paskalja, Rankovyj prybyral'nyk*). Această strategie auctorială serveşte drept indiciu la o posibilă continuare a cărţii, ceea ce ne aminteşte de filmul serial în televiziune.

5. Un stil de naraţiune „uşor". În ciuda faptului că textele lui Iren Rozdobudko sunt bogate în acţiuni complicate de-a lungul naraţiunii, au multe

[1] Holoborodko, *op.cit*., p.45.
[2] Hanna Uliura, *Teatr: pomylkovist' aksiomy// Kyjivs'ka Rus'*, Kn. II: *Iljuzija*, Kiev, 2006, pp.144-149, p.148.
[3] Filmul după romanul *Hudzek* poate fi vizionat la următorul link: https://www.youtube.com/watch?v=oRXQbGNwjUk (filmul este în limba rusă).

BDD-A27203 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:10 UTC)

digresiuni lirice, asociaţii literare, aluzii, „modelele narative ale sciitoarei posedă o uşurinţă în prezentare, o desfăşurarea a acţiunii calmă, o transparenţă a aluziilor şi accentelor semantice”[1]. Naraţiunea este scrisă într-o limbă ucraineană contemporană, vie şi clară. Descrierile sunt făcute într-un mod dinamic, care se realizează datorită abundenţei evenimentelor, a iscusinţei autoarei de a crea cât mai real scenele şi imaginile centrale, precum şi abilităţii acesteia de a menţine intriga naraţiunii. Acest lucru duce la imposibilitatea de a prevedea pasul următor al protagoniştilor şi modul în care va continua textul.

6. Prezenţa în text a citatelor şi aforismelor autoarei. Proza lui Iren Rozdobudko este pătrunsă de o puternică energie vitală care îl îndeamnă pe cititor să reflecteze asupra problemelor importante ale vieţii. Depre viaţă: „Mâine înseamnă ziua de azi care încă n-a sosit” (*Hudzek*); „Viaţa nu are nici un gust, în forma sa pură este precum apa distilată. Noi singuri îi adăugăm sare, piper sau zahăr. Când viaţa prinde gust, inima doare mai tare” (*Hudzek*); „Viaţa e ca un săpun. La început e miroase bine, cu aromă de căpşuni, iar apoi, doar o bucăţică amărâtă de aşteptări, de şanse pierdute, de puteri, minte, raţiune, memorie” (*Dvanadcjat', abo Vyhovannja žinky v umovah, ne prydatnyh do žyttja*); „În această viaţă, fiecare îşi duce propria cruce. Cu cât mai multe greşeli face omul, cu atât crucea e mai grea” (*Hudzek*). Despre iubire: „Oamenii care nu iubesc, mai devreme sau mai târziu, se transformă în zombi, într-un nimic amorf, ei sunt nemulţumiţi de viaţă, oricum ar fi aceasta” (*Zivjali kvity vykydajut'*); „... Iubirea este un dar. Se primeşte la naştere alături de celelalte simţuri, cum ar fi auzul sau văzul. Uneori acest dar se transformă într-o piatră grea, într-o cruce, într-o bulă de săpun. Dar nu ai cum să scapi de el: nu este opţiunea ta personală. Aşa s-a întâmplat la naştere. Iar dacă un artist nebun sau un simplu nebun este capabil să-şi taie mâna, să-şi scoată un ochi sau să-şi taie o ureche – o poate face cu uşurinţă, dar de acest dar poţi scăpa numai dacă inima încetează să-ţi mai bată” (*Dvanadcjat', abo Vyhovannja žinky v umovah, ne prydatnyh do žyttja*); „Oamenii comunică mai bine atunci când tac” (*Ostannij diamant miledi*); „Iubirea nu are explicaţii! Dar are consecinţe şi... continuare” (*Ja znaju, ščo ty znaieš, ščo ja znaiu*); „Iubirea este ultima şi unica şansă pentru a supravieţui” (*Hudzek*). Despre libertate: „Omul are dreptul la o singură libertate – libertatea de a fi el însuşi” (*Hudzek*); „... Cel mai bun mod de a reţine pe cineva este de a-l lăsa liber!”

[1] Holoborodko, *op.cit.,* p.46.

BDD-A27203 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:10 UTC)

(*Dvanadcjat', abo Vyhovannja žinky v umovah, ne prydatnyh do žyttja*); „Libertatea înseamnă să-ţi asumi cât mai mult, de zeci de ori mai mult, decât poţi duce. Îţi va fi greu, te vei sufoca, dar la un moment dat vei simţi că nu mai ai nici o greutate: ţi-a fost luată, eşti liber – în cuvânt, în viaţă, în dragoste... Ai învăţat să înţelegi mai multe decât ceilalţi" (*Hudzek*). Despre creaţie: „Artistul trăieşte mii de vieţi pentru că vrea să învingă moartea. Iar creaţia, în general, este lupta cu frica de moarte" (*Ja znaju, ščo ty znaieš, ščo ja znaiu*).

Astfel, în proza lui Iren Rozdobudko sunt sintetizate organic orientările analitico-cognitive şi estetico-creative, este corelată opoziţia dintre individual/ colectiv, masculin/ feminin, personal/ social. Fiecare text al scriitoarei este un fel de enciclopedie de subiecte complicate, trăiri profunde şi poveşti interesante. Datorită compoziţiei romanelor sale, a subiectului, a problematicii actuale pentru toate timpurile, creaţia Irenei Rozdobudko îşi poate revendica titlul de *longseller*, căci se află în câmpul de interes al cititorului contemporan şi este mereu căutată pe piaţa de carte.

Bibliografie:

Andrusiak, Ivan, *„Inša proza" počynajet'sja z „Žertvoprynesennja",* http://inlit.org.ua/node/83 (accesat la data 22.09.2015).

Filonenko, Sofia, *Masova literatura v Ukrajini: dyskurs/ hender/ žanr: monohrafija*, Donețk, Landon – XXI, 2011

Herasymenko, Nina, *Osoblyvosti tvorčoji manery I. Rozdobudiko*// „Slovo i čas", Nr. 11, pp.36-39

Holoborodko, Iaroslav, *Ukrajinsika fashion-literatura. Teksty i cinnosti Iren Rozdobudiko*// „Visnyk NAN Ukrajiny", 2010, Nr. 1, pp. 44-50

Pro čytabel'nist' literatury i ne til'ky. Rozmova Anatolia Dimarova z Romanom Kuharukom// „Kurier Kryvbasu", 2000, Nr. 125-126, pp. 3-9

Uliura, Hanna, *Teatr: pomylkovist' aksiomy*// *Kyjivs'ka Rus'*, Kn. II: *Iljuzija*, Kiev, 2006, pp.144-149

25 samyh uspešnyh ukrainskih pisatelej. Rejting „Fokusa", http://focus.ua/culture/216871/ (accesat la data 22.09.2015)

BDD-A27203 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:10 UTC)